

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Prokletstvo za ljudstvo.“ — „Glumači.“ — Delovanje učiteljstva z ozirom na socialnopolitično strujo. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Inserati.

„Prokletstvo za ljudstvo.“

„Znanje je moč“; tako piše znamenit učenjak; to vidimo tudi v vsakdanjem življenju. Ne velja pa samo za poedinca, temveč je v veljavi ta izrek za cele narode. Znanje razširjati v najširše sloje, je naloga ljudske šole; zato smelo trdimo, da daje dobra ljudska šola moč vsakemu narodu, da se mu je moči povzdigniti na višek socialnega in gospodarskega življenja. To dejstvo priznavajo najodličnejši faktorji ne samo sedanjih časov, to so tudi že davno izpoznali razni vladarji in voditelji držav. Skušali so vsled tega po možnosti povzdigniti šolstvo sploh, posebej pa še ljudsko šolstvo, kot blagonosen pripomoček v dosego blagostanja svojih državljanov. Mnogi odlični možje so posvetili vse svoje moči in svoje znanje v prid in pospeševanje ljudskih šol. Tudi naša Avstrija je imela slavne vladarje, ki so s pridom skrbeli za ljudsko šolo. Tako je sedanji naš vladar, kakor znano, pred dobrimi tridesetimi leti dal ljudskim šolam tiste življenjske pogoje, kojih je treba, da se morejo iste uspešno razviti in izvrševati svoj namen. Modri vladar je dal in potrdil postavbe, ki so pomogle našemu šolstvu do veljave in trajnega obstanka. Na temelj teh postav sezidalo se je obširno poslopje ljudskega šolstva, ki danes, po tolikih letih, stoji že skoraj na vrhuncu ter si še vedno zastavlja višji in še dalekosežnejši cilj.

Tako lahko spozna vsak misleč in spoznavajoč človek dober vpliv, ki izhaja iz ljudskih šol, in le slep mora biti, kdor to zanika ali nasprotno kaj drugega trdi. Blagodejni nasledki se kažejo povsod, kjer se v pravem duhu novodobne šole deluje.

Del zasluge pripada tudi tistim krogom, ki so se z največjim zanimanjem brigali za napredek v šolah, bodisi, da so direktno posegli v ljudske šole, ali pa čuvali in vodili šolstvo po določeni poti v pravo smer.

Učiteljstvo samo, kot izvršujoči faktor, ki se je z ljudsko šolo takorekoč spojilo v meso in kri, se je trudilo vedno, da izvrši in izpelje svojo prevzeto nalogo, na podlagi postav učiti mladino in jo v okviru občeveljavnih pravil izgojiti v poštene ljudi in zveste državljane ter v koristne ude človeške družbe. Poleg tega si učiteljstvo vedno prizadeva, širiti omiko med ljudstvo po svoji moči. To je le veselo znamenje, kar prihaja iz ljudskih šol koristnega; to priznavajo v višjih in tudi v najnižjih krogih, koder sodijo ljudsko šolo po objektivnem merilu. Vendar ima tudi šola dosti nasprotnikov.

Nasprotne so ji nekatere stranke, ker ne morejo dobiti šole pod svojo oblast, da bi jo izrabljale v svoje strankarske namene in učiteljstvo postavile v položaj, kakoršen se je nudil v dobrih starih časih — konkordata. Med posebno tople nasprotnice šole spadajo stranke, ki so korist in blagor ljudstva vzele v zakup ter ga prav skopo delé med ljudstvo. Te stranke slikajo nevednemu ljudstvu, iz katerega obstoje pravzaprav, ljudsko šolo kot nesrečo, da celo kot prokletstvo.

In to prokletstvo slikajo v bujnejših barvah, kakor tisto po prvem grehu prvih človekov.

Kranjska je rodila moža in katoliška „narodna“ stranka ga redi z ekstraktom doneskov nevednega in nerazsodnega ljudstva, ki se je drznil proglasiti šolo za prokletstvo za ljudstvo. Prvič so padle te besede na državnozborskih tleh. Že tam so mu šoli prijazni poslanci ustrojili kožo za to. Če se ne motimo, po 6 letih vzdignil je zopet ta mož predrzno čelo in od 1. maja p. l. užgano žlindro in iznova ponovil predzadnji dan lanskega leta — šola je prokletstvo za ljudstvo, in to na shodu učiteljev in učiteljic. Dobesedno je rekel: „Tista šola, katero je narodu dal liberalizem, je in ostane prokletstvo za narod.“ To stoji tudi črno na belem v „Slovenecu“ št. 3.

Da pa ne bi kdo mislil, da se je zgodilo to na kakem impozantnem shodu, povemo, da se je vršil omenjeni shod v ljubljanskem „Kat. domu“ v navzočnosti še ne dva ducata učiteljev iz treh celih dežel. To pove dosti. Ker so si naredili ti učitelji naslov škofa Slomškega, menijo, da smejo potem uganjati vsakovrstne burke kot učitelji. Priznati jim moramo, da učitelji so, ker imajo isto izobrazbo, iste plače, iste dolžnosti in jih zadevajo iste postavbe, kakor sploh vse učitelje — pod prisego.

Tudi v ravno takih šolah uče in morajo učiti po določenih načrtih, kakor drugi učitelji. Zavezani in postavno dolžni so torej šolo proti nasprotnikom braniti vselej in povsod, da pa tega vrli tovariši učitelji ne store in niso storili, dokazuje to, da se je drznil omenjeni človek na njihovem „učiteljskem“ shodu tisto šolo, v katero oni spadajo, proglasiti za prokletstvo. Ta izjava je sramoteča splošno, posebno pa še za učiteljstvo. Ako bi bili katoliški „Slomškarji“ količkaj ponosni na svoj stan, protestirati bi morali v živo kakor eden mož; ker pa oni niso storili tega, hočemo mi napisati par besedi v odgovor sramotilecu šole in ž njo vred učiteljstva. Slovenski učitelji, ki poznamo bolje kakor ta prepotentni ljudski „osrečevalec“ vse ljudskošolske zakone, mo

ramo odločno zavrniti predrzno njegovo trditev, da je šola prokletstvo za narod. V olepšanje svojega blatenja je prištel, da je dal šolo liberalizem.

Vprašamo ga, kdo je dal in potrdil postavbe za ljudske šole in kdo jih še danes čuva? On to vé, kakor vemo mi. Naš vladar, in sicer tisti vladar, čegar nevredni podložnik je tudi sramotilec šole, ki proglašala za prokletstvo ljudsko šolo, katero je potrdil On po danih zakonih. Kdo je tedaj izdajica? Tak postavokletnik zasluži Efijskovo ime in z njim vsi njegovi somišljeniki, ne pa mi napredni slovenski učitelji, ki naloženo dolžnost izpolnjevajo tako, da nam ne more nihče ničesar predbacivati. S temi predrznimi besedami je vse zavedno učiteljstvo krvavo žaljeno, poleg tega se pa še kaj več dá izvajati iz te izjave. Če je šola prokletstvo, smo vsi učitelji, s Slomškariji vred, istotako prokletstvo za narod, kar pa mi napredni učitelji vračamo ogorčeni njemu v svetohlinski obraz v superlativu — nazaj. On je prej nego mi — prokletstvo za ljudstvo. Ta izjava pa meče še temnejšo senco vzpričo tega, ker se po cesarju potrjena šola proglašala za prokletstvo.

Po drugi strani pa nam kaže hinavščino in brezobraznost „Slomškove zveze“, katera pošilja vdanostne izjave cesarski hiši, zraven pa pusti take frivolnosti izuščati na občnem zboru.

Že do sedaj smo se sramovali takih tovarišev, sedaj pa je ugasnila zadnja iskrica, katera je morda tlela za njih kot tovariše istega dela in istih težav. Tega madeža ne izbriše tek časa, to si hočemo zapomniti za vse večne čase. Na nesramno vabljenje k vašim zborovanjem pod pretvezo, „vstopiti v to zavezo katoliškega učiteljstva, katerega pokrovitelj je Njegova cesarska visokost, nadvojvoda Fran Ferdinand sam, bodoči naš cesar, (kdo pa je sedaj?) kar bode za vas in za ves učiteljski stan častno in slavno“, (tako je pisal neki star učitelj v „Slovenca“) vam mora odgovoriti vsak zaveden učitelj in učiteljica: Bodite sami, kot prokletstvo za narod v svoji obiskurni zvezici, pod patronanco ožindranih rok! Mi pa ostanemo v ogromni večini tudi sami, izvršujoč svoj poklic v okviru od cesarja potrjenih postav ter ne maramo biti v družbi s takimi ljudmi, ki nimajo toliko poguma, da bi branili naš skupni dom — ljudsko šolo.

„Glumači.“

Dne 15. nov. l. l. je zboroval na Dunaju katoliški „šulferein“, kojega glavna naloga je, dajati „svetovno“ znanim političnim kričarjem na „katoliški“ (?) podlagi — raznim Lichtenstein-ovcem, Lueger-jancem c tutti quanti — priliko, spuščati v svet „fulminantne govore“, seveda prepojene z navdušenim ognjem za „sveto katoliško stvar“.

Kot glavni govornik o šolstvu nastopa najraje oni mož plemenitega rodu z imenom princ Alojzij Lichtenstein — mož, ki se je že dne 19. marca 1889 izrazil pri onem zloglasnem predlogu: „Was immer das Schicksal unseres jetzigen Antrages sein mag, seien Sie überzeugt, wir werden nicht ruhen und nicht rasten, bis wir dem Volke, das uns gesendet hat, dasjenige bringen, was sein heiliges Recht ist.“ In kadar nastopa ta mož, odmeva po vsem „katoliškem“ taboru: „ljudstvo je govorilo po knezu Lichtensteinu“. Toda čim bolj hiti čas v svojo večnost, tembolj se oddaljuje Lichtensteinov predlog od vresničenja in ljudstvo zahteva glasneje in glas-

neje „sein heiliges Recht“ — toda popolnoma nasprotujočega od onega „Rechta“, kakoršnega si predstavljajo razni internationalni Lichtensteinovci — s tem, da izbaciva iz parlamenta glavne stebre „katoliškega šolskega poslopja“.

Tudi dne 15. nov. razkoračil se je oni isti Lichtenstein, ki je nekak uзор našim patentovanim katoličanom, čeravno je njegova stranka, imajoča iste temeljne želje kakor naša „katoliška narodna“ (?) stranka, glasovala proti slovenski univerzi — mogočno na onem „glumaškem“ odru „katoliškega“ šulfereina ter na dolgo in široko govoril o sedanjem šolstvu in sedanjem učiteljstvu, hvaleč se: „Wir haben den Muth, unsere Überzeugung durch die That offen zum Ausdruck zu bringen. Innerhalb ihrer Competenz führen Bürgermeister, Gemeinderath und Bezirksschulrath diesen Grundsatz consequent durch. Dass unsere Methode gegenüber dieser hohlen verderblichen Agitation die wichtigste ist, meine Herren, mögen sie aus dem Umstande ersehen, dass der tüchtige „Verein der Lehrer und Schulfreunde“ — (a la „Slomškova zveza“; opom. stavca) — welcher die besonnenen und correcten Elemente in Wien sammelt, rapid anwächst, während die revolutionären Vereine in demselben Masse Mitglieder verlieren.“ — — —

In dne 29. in 30. dec. pretečenega leta je pa gledala bela Ljubljana „junaška“ krdela „krščansko-mislečega“ učiteljstva, ki je bilo zastopano v „častnem“ številu „krščansko-mislečih“ učiteljev in učiteljic, ki pa nosijo to „krščansko mišljenje“ edino le na jeziku, a njih srce je pa vže davno utrpnilo za pravo krščansko mišljenje, kakoršno je označeval naš Odrešenik.

Slušajmo, kako poroča glavno glasilo „krščansko-misleče“ intelligence o tem shodu; „Slovenec“ z dne 2. jan. t. l. piše: „Krščansko-misleče“ učiteljstvo se je sešlo pretekla dva dni v Ljubljani v „častnem“ številu. Sestanek je pokazal, da vrste „krščansko-mislečega“ učiteljstva „naraščajo“, in da to gibanje veselo „napreduje“ kljub vsem napadom nasprotnikov. Prišlo je na shod „lepo“ število učiteljev in učiteljic od „vseh“ strani slovenske domovine.

„Mnogobrojna“ je bila udeležba v nedeljo pri zabavnem večeru v veliki dvorani „Katoliškega doma“. Dvorana je bila „natlačeno polna“ učiteljstva in pa — občinstva, ki je prišlo počastiti slovensko (?) učiteljstvo.“

Ta uvod nas živo spominja onega kričečega hvalisanja, ki ga čujemo tako pogosto pred kakim glumaškim cirkusom v tej ali onej vasi. Tudi tu stoji „našemu direktor“ pred občinstvom, kričeč s svojim hripavim glasom: Le notri, le notri, tu vidite — — —

Ali kadar človek prestopi prag te tako hvaljene arene, čuti se razočaranega, kajti v njej zagleda le delujoče moči vsakdanjega kalibra, moči, katerim je tak glumaški oder neobhodno potreben za njih eksistenco, in tak oder jih vzdržuje pri življenju, pri politični karijeri, kajti drugače bi izginili s svetovnega pozorišča liki jednodnevnicam.

Ni naš namen, kazati natančneje vse one „glumače“, ki so nastopili pri ravno kar vršeči se predstavi v „Kat. domu“, glaseči se: „Sestanek krščansko-mislečega učiteljstva“, kajti tu so se predstavljali le taki akrobatje, ki so vže davno preživeli svojo dobo.

Načelnik nastopajočih glumačev je bil vsaj takoj v početku svoje predstave toliko pošten, da je izrazil, da je njih število še majhno, a da jih ne sme strašiti. A ostali glumači so se pri svojih predstavah bahali večinoma s tem, da bi jako radi pokazali svojo moč — a njih moči so preskromne,